

ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

УДК 347.73 + 336.7

Косова Е. В., канд. екон. наук

Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ, Україна, e-mail: ellykosova@gmail.com

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ НОРМИ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Kosova E. V., Can. Sci. (Econ.)

Donbass State Engineering Academy,
Kramatorsk, Ukraine e-mail: ellykosova@gmail.co

INTERNATIONAL LEGAL NORMS OF BANK CAPITAL: PROBLEMS ON IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Мета. Узагальнення змісту міжнародних правових норм щодо банківського капіталу, оцінка можливостей їх упровадження з урахуванням інституціональних особливостей вітчизняного банківського сектору та розробка відповідних заходів і пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правових актів національного регулятора.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення, порівняльне правознавство, аналіз і синтез, систематизацію, графічну візуалізацію, обов'язкові економічні нормативи.

Результати. Систематизовано ключові правові норми міжнародного стандарту Базель III: підвищення мінімальних вимог до базового капіталу, до капіталу першого рівня і до власного капіталу, наявність захисного буферу консервації і контрциклічного буферу, посилення вимог до компонентів базового капіталу найвищої якості; наявність п'ятирічного перехідного періоду; зменшення капіталу банку на вартість інвестицій у дочірні й фінансові організації, що знижує ризики перехресного володіння. Розроблено заходи, які створюватимуть передумови для імплементації міжнародних правових норм щодо банківського капіталу у вітчизняну практику: скорочення неефективного капіталу і збільшення ліквідності; реструктуризації бухгалтерських балансів для поліпшення якості капіталу, що забезпечує ефективне управління обмеженими ресурсами; коригування бізнес-моделей для створення гнучких і оперативних структур з ефективним капіталом, високою ліквідністю і дешевими банківськими продуктами. Обґрунтовано рекомендації з удосконалення нормативно-правових актів національного банківського регулятора.

Наукова новизна. В основу імплементації міжнародних правових норм щодо банківського капіталу покладено врахування диференціальних відмінностей у побудові банківських систем різних країн, що потребує розробки комплексу заходів, орієнтованих на поетапне впровадження стандартів Базель III, їх узгодження зі стандартами Базель II і перехід від механізмів тактичного до стратегічного управління капіталом банків, які відповідають реальним можливостям українських банків.

Практична значимість. Отримані результати спрямовані на підвищення здатності банківського сектора амортизувати зовнішні та внутрішні шоки, пов'язані з фінансовим і економічним стресом, і таким чином вони здатні понизити ризик поширення вторинних ефектів від фінансового сектора на реальний сектор економіки. Практична цінність результатів полягає в розробці рекомендацій щодо істотного перегляду стратегії банківського планування, зокрема стратегії управ-

ління капіталом і зниження ризиків банків, що сприятиме сталому розвитку банківської системи України.

Ключові слова: міжнародні правові норми, банківський капітал, проблеми, імплементація.

Постановка проблеми. Світова фінансова криза загострила необхідність пересмислення принципів регулювання діяльності банків, а також посилила потребу в розробці та впровадженні нових підходів і методів оцінки системних ризиків, створенні контрциклічних норм достатності капіталу та формуванні резервів на покриття можливих збитків за позиками за періоди економічних піднесень і спадів [1, с. 268]. Міжнародні стандарти в галузі капіталу й ліквідності були розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду в складі комплексного пакету фундаментальних реформ міжнародної системи банківського регулювання і нагляду. Основною метою базельських стандартів є підвищення стійкості банків і захист прав споживачів фінансових послуг [2, с. 226]. Тому їх упровадження в національну практику є одним зі шляхів відновлення стабільності української банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми імплементації міжнародних правових стандартів банківської діяльності у вітчизняну практику перебувають у центрі уваги науковців і практиків. Зокрема П. Сенищ висвітлює діяльність суб'єктів правового регулювання банківської діяльності на міжнародному рівні, якими є Базельський комітет із банківського нагляду, Європейський центральний банк, МВФ, Комітет із міжнародних стандартів фінансової звітності тощо [3, с. 326].

На концепції регулятивного капіталу базується система нормативного регулювання банківської діяльності [4, с. 77]. Спроби методологічно визначити ринкову вартість капіталу привели до появи концепції економічного капіталу, покликаної виявити об'єктивні потреби банку в капіталі, зумовлені можливістю настання втрат у результаті наявних у банку ризиків. Він є функцією ризиковості, мінливості, диверсифікації та концентрації [5, с. 7]. Так, згідно з Базельською угодою про капітал кожен банк повинен мати мінімально необхідну величину для покриття таких основних видів ризику фінансових установ, як кредитний, ринковий та операційний. При цьому основною функцією економічного капіталу є управління капіталом, яке урівноважує капітал, доходи й ризики.

Вирішуючи одну з основних проблем корпоративного управління, Базельський комітет і низка інших міжнародних структур зосереджують свою увагу на забезпеченні стабільності діяльності банківських установ не тільки за рахунок визначення фінансових параметрів діяльності банку, але й шляхом побудови належного корпоративного управління [6, с. 41]. Під корпоративним управлінням у банках розуміють відносини між органами управління, його акціонерами й іншими зацікавленими сторонами. У керівних принципах Базельського комітету з банківського нагляду окремо наголошується, що якісному корпоративному управлінню в банках особливо сприяють правильні механізми внутрішнього контролю та співпраці з різними групами зацікавлених осіб.

Формування цілей статті. Метою статті є узагальнення змісту міжнародних правових норм щодо банківського капіталу, оцінка можливостей їх упровадження з урахуванням інституціональних особливостей вітчизняного банківського сектора та розробка відповідних заходів і пропозицій з удосконалення нормативно-правових актів національного регулятора.

Виклад основного матеріалу дослідження. Імплементація (лат. impleo – «наповнюю», «виконую») – здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. Кожна держава сама визначає методи й засоби імплементації. У міжнародному

договорі також може бути передбачена необхідність видання закону чи іншого акту для його здійснення. Під імплементацією міжнародно-правових норм щодо банківського капіталу розуміємо сукупність цілеспрямованих організаційно-правових та інституційних заходів, що здійснюються національним регулятором і банками та спрямовані на реалізацію ними прийнятих на себе міжнародно-правових зобов'язань щодо провадження банківської діяльності. Причому вона відбувається не лише на стадії нормотворчості, а й на стадії реалізації, тобто застосування права.

Методологія розрахунку регулятивного капіталу визначена Базельським комітетом з банківського нагляду, а його структура для вітчизняної банківської практики – Законом України «Про банки та банківську діяльність» [7] та відповідною Інструкцією [8]. Регулюючі органи визначають який розмір капіталу потрібен банку, виходячи з якості його активів. Але статичний характер оцінки активів не дає змоги використовувати показник регулятивного капіталу при управлінні банком.

Головна ідея реформи світової фінансової системи полягає в посиленні стійкості банківської системи за рахунок збільшення ліквідних резервів та в поліпшенні якості капіталу. Отже, головними аспектами угоди Базель III є:

1. Від рекомендацій до вимог. Однією з ключових відмінностей нового Базельського документа є перехід від рекомендацій до вимог, за невиконання яких передбачено відповідальність. Банки, які не зможуть привести свою діяльність у відповідність до зазначених вимог, будуть змушені знижувати розміри бонусних виплат і скорочувати виплати дивідендів за акціями.

2. Вимоги до акціонерного (власного) капіталу. Мінімальні вимоги до величини акціонерного капіталу підвищено. Якщо раніше ці вимоги становили 2 % від суми зважених за ризиком активів (RWA) до вирахування податків, то теперішнє значення становить 4,5 % після відрахування податків. Мінімальна частка власного капіталу повинна бути збільшена з 2 до 4,5 % у період з 2013 р. до 2015 р.

3. Вимоги до капіталу першого рівня. Мінімальні вимоги до капіталу першого рівня підвищено. Його частка повинна бути збільшена з 4 до 6 % у період з 2013 р. до 2015 р.

4. Введення захисного «буфера консервації капіталу». «Буфер консервації капіталу» являє собою додатковий резерв обсягом 2,5 % капіталу першого рівня. Таким чином, сумарні вимоги до капіталу першого рівня становитимуть 7 % (2,5 + 4,5 %). Мета такого резервування, відповідно до прес-релізу Базельського комітету, полягає в «гарантії того, що банки будуть підтримувати резерв капіталу, який може бути використаний для амортизації збитків у періоди фінансового та економічного стресу».

5. Введення «контрициклічних буферів». Крім спостереження за виконанням вимог Базельської угоди, національним регуляторам відводиться роль контролерів обсягів кредитування в національних економіках. Інструмент для виконання цієї функції – «контрициклічні буфери». Встановлення його обсягу – від 0 до 2,5 % власного капіталу банку – має перешкоджати надмірному зростанню кредитування в національних економіках.

Співвідношення власного й позикового капіталу (Leverage Ratio). Базельським документом передбачений контроль співвідношення власного і позикового капіталу з метою визначення безризикового значення. Як безризиковий приймається 3%-ий рівень капіталу першого рівня. Цей показник буде впроваджуватися з 2013 р. до 2017 р. і після коректування стане обов'язковим. Фінансовий важіль використовується як інструмент регулювання пропорцій між позиковими і власними коштами з метою підвищення рентабельності власних коштів.

1. Контроль ліквідності. Як інструмент контролю ліквідності наведений показник покриття ліквідності Liquidity Coverage Ratio (LCR), який контролює покриття

відтоку капіталу за 30-денний термін запасом високоліквідних активів. Впровадження LCR планується з 2015 р. З метою контролю достатності фінансування встановлено показник Net Funding Stability Ratio (NFSR), що відображає співвідношення між доступним і необхідним обсягами фінансування. Впровадження NFSR планується розпочати 2018 р.

2. «Системно важливі» банки. Банки, вплив яких на економіку дуже значний і дефолт яких може послужити причиною подальших критичних змін, названі «системно важливими». До таких банків пред'являються підвищені вимоги щодо резервів, що стоять досить далеко від граничних значень, зазначених Базельським комітетом.

Головною метою запропонованих в Угоді про капітал змін, які відповідають принципам Базеля III, є підвищення якості, прозорості й удосконалення структури банківського капіталу, розширення практики покриття ризиків капіталом і стимулювання заходів щодо створення резервних його запасів. Зокрема переважаючою формою капіталу першого рівня повинні стати прості акції та нерозподілений прибуток. Інструменти капіталу другого рівня мають бути гармонізовані. Передбачаються також заходи, спрямовані на стримування проциклічності банківської діяльності [9, с. 8]. Таким чином, основними елементами стандартів Базель III є такі:

1. Підвищення вимог до мінімального капіталу 1-го рівня та базового капіталу 1-го рівня, їх поетапне збільшення.

2. Незмінний рівень коефіцієнту сукупного капіталу (8 %), який за рахунок введення буфера консервації капіталу супроводжується збільшенням загального об'єму до 10,5 % від активів, зважених за ризиком, з яких 8,5 % мають припадати на частку капіталу 1-го рівня.

3. Поступове виключення деяких активів із базового капіталу 1-го рівня, упорядкування інструментів капіталу 2-го рівня, ліквідація капіталу 3-го рівня. Інструменти капіталу, які більше не кваліфікуються як непрофільний капітал рівня 1-го, або капітал 2-го рівнів мають бути усунені протягом 10 років, починаючи з 2013 р.

4. Новий буфер консервації капіталу використовується для покриття втрат у період фінансової й економічної нестабільності, формується виключно за рахунок базового капіталу. На банки, що не підтримують необхідний рівень цього буферу, передбачене накладання обмежень відносно виплати дивідендів, купки власних акцій і бонусів тощо.

5. Контрциклічний буфер капіталу вводиться на додаток до буфера консервації капіталу залежно від економічної ситуації в країні і формується за рахунок базового або іншого виду капіталу, який використовується для покриття збитків.

6. Введення коефіцієнту левериджу (частки позикових коштів або максимального плеча левериджу), який доповнює показники капіталу з урахування ризиків. Він розраховується відношенням обсягу капіталу 1-го рівня до сукупних активів без їх зважування на коефіцієнти, встановлений на рівні 3 %. Паралельне використання коефіцієнтів, передбачених стандартами Базель II і Базель III, триватиме з 1 січня 2013 р. по 1 січня 2017 р. Оприлюднення даних планується розпочати із 1 січня 2015 р., а перехід до Компонента 1 Стандартів Базель III – з січня 2018 р.

7. Встановлення нових вимог до системно важливих банків, які мають реалізувати комплексний підхід до формування капіталу шляхом комбінації надбавок капіталу, умовного капіталу та страхового кредиту тощо. Формування капіталу системних банків у більшому розмірі сприятиме підвищенню їх стійкості у стресових ситуаціях і банківської системи загалом.

Для оцінки якості капіталу банку і його здатності поглинання втрат у звичайній діяльності та стресовій ситуації застосовуються такі показники: співвідношення базового капіталу 1-го рівня і величини ризиків, співвідношення капіталу 1-го рівня

банку і величини ризиків, співвідношення капіталу банку і величини ризиків. Капітал банку розраховується як сума капіталу 1-го й 2-го рівнів.

Впровадження стандартів Базель III виходить за межі регуляторної сфери, оскільки через збільшення вимог до капіталу ефективно розміщення капіталу і максимізація прибутковості з урахуванням ризиків стають проблематичними. Утім результати дослідження Е. Паулет канадського досвіду доводять, що нові правила є обґрунтованими і скарги банківських установ стосовно прийняття Базель III невинновдані [10, с. 91]. Новий коефіцієнт капіталу змушує банки мобілізувати більшу ліквідність, але при цьому прибутковість не знижується, оскільки вища капіталізація спрощує умови рефінансування діяльності на фінансовому ринку. Застосування стандартів Базель III висуває також нові вимоги до звітності. Державні наглядові органи можуть збільшити вимоги до кількості та якості даних у звітах наглядовим органам і оновити зміст існуючої звітності щодо достатності капіталу. Відповідні додаткові відомості також мають бути доведені до ринку за допомогою розширеного Компонента 3 (розкриття інформації).

Термінологія нормативно-правових актів НБУ відрізняється від тієї, яка вживається в міжнародному стандарті Базель III. Згідно з Законом України «Про банки і банківську діяльність» регулятивний капітал банку – це сукупність основного та додаткового капіталів. Основний капітал (капітал 1-го рівня) банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів. За умови затвердження Національним банком України додатковий капітал (капітал 2-го рівня) може включати: нерозкриті резерви (крім того факту, що такі резерви не відображаються в опублікованому балансі банку, вони повинні мати такі ж якість і природу, як і розкритий капітальний резерв); резерви переоцінки (основні засоби та нереалізована вартість «прихованих» резервів переоцінки в результаті довгострокового перебування у власності цінних паперів, відображених у балансі за історичною вартістю їх придбання); гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти. Додатковий капітал не може бути більшим ніж 100 % основного капіталу.

Певним кроком на шляху впровадження міжнародних стандартів Базель III в українську практику стало прийняття Закону України, яким передбачається збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку до 500 млн грн, що сприятиме підвищенню рівня капіталізації банків та відповідно зниженню ризиків для вкладників і, як наслідок, збільшенню довіри до банків з боку їхніх клієнтів [11]. Банки, створені до набрання чинності цим Законом, зобов'язані протягом десяти років привести розмір статутного капіталу у відповідність з його вимогами. Указаний Закон містить також ряд норм, орієнтованих на спрощення процедур при купівлі інвестором (зокрема державою) неплатоспроможного, перехідного банку, а також проведення негайної капіталізації банку у зв'язку з різким погіршенням загального стану фінансового ринку. Пропоновану послідовність упровадження стандартів Базель III в українську практику наведено на рис. 1.

Рисунок 1 – Комплекс заходів, орієнтованих на поетапне впровадження стандартів Базель III в українську практику

Заходами з пом'якшення дії на достатність капіталу нових регуляторних вимог є такі:

1. Поліпшення якості існуючих методологій оцінки при підході до кредитного ризику, заснованого на внутрішніх рейтингах, і до ринкового ризику, заснованого на внутрішніх моделях.

2. Реорганізація юридичної особи для оптимізації дії вирахувань з капіталу. Зміни в підході до міноритарних інвестицій у фінансові інститути можуть стимулювати банки виходити з капіталу певних організацій, продавати акції або викуповувати частки меншості для оптимізації розрахунку капіталу.

3. Активне управління активами й пасивами і стратегія хеджування. Тиск на банківський капітал стимулює розробку активного управління капіталом і портфелем активів, оскільки банки аналізують поточні торговельні операції і оцінюють, як зовнішній захист, реорганізація або створення структурованих юридичних осіб з інвестиціями капіталу третьою стороною можуть допомогти в мінімізації або хеджуванні ризику контрагента і ринкового ризику.

4. Зміна бізнес-моделі й портфельне фокусування. Банки мають продовжити аналізувати портфельну стратегію і переоцінку або вихід із певних сфер бізнесу, які стають непривабливими з точки зору прибутковості.

Висновки. Основний науковий результат статті полягає в такому:

1. Ключові зміни Базеля III включають: підвищення мінімальних вимог до базового капіталу, до капіталу першого рівня і до власного капіталу (з урахуванням захисного буферу консервації і контрциклічного буферу), посилення вимог до компонентів базового капіталу найвищої якості, наявність п'ятирічного перехідного періоду, зменшення капіталу банку на вартість інвестицій у дочірні й фінансові організації, що знижує ризики перехресного володіння.

2. Стандарти Базель III спрямовано на підвищення здатності банківського сектора амортизувати зовнішні і внутрішні шоки, пов'язані з фінансовим та економічним стресом, і таким чином вони здатні понизити ризик поширення вторинних ефектів від фінансового сектора на реальний сектор економіки. Значущість їх упровадження в банківську систему України зумовлена потребами залучення іноземних інвестицій і необхідністю забезпечення відповідності діяльності вітчизняних банків міжнародним стандартам капіталу й ліквідності.

3. Невисока капіталізація банківської системи України, проблеми з ліквідністю на фінансових ринках не можуть бути приводом для відмови від повноцінного впровадження рекомендацій Базеля III. Проте їх конкретний практичний механізм повинен відповідати реальним можливостям українських банків. Останні, зважаючи на настання низки об'єктивних причин, мають вжити заходи щодо: скорочення неефективного капіталу і збільшення ліквідності; реструктуризації бухгалтерських балансів для поліпшення якості капіталу, що забезпечує ефективне управління обмеженими ресурсами; коригування бізнес-моделей для створення гнучких і оперативних структур з ефективним капіталом, високою ліквідністю і дешевими банківськими продуктами. Реалізація нових правил Базель III вимагатиме істотного перегляду стратегії банківського планування, зокрема стратегії управління капіталом і ризиками банків, які мають знижуватися.

4. З урахуванням рекомендацій Базель III в нормативно-правових актах НБУ необхідні такі зміни: ввести поняття «базовий капітал 1-го рівня», виключити з капіталу 1-го рівня безстрокові фінансові інструменти і привілейовані акції; відмінити діюче обмеження на те, що капітал 2-го рівня не повинен перевищувати капітал першого рівня; включити в капітал 2-го рівня динамічні резерви в сумі, не більшій 1,25 % суми активів, зважених з урахуванням ризику, а також безстрокові фінансові інструменти і привілейовані акції.

Перспективою подальших досліджень є розробка пропозицій щодо адаптації ризикоорієнтованих підходів до розрахунку достатності капіталу банківської установи.

Список літератури / References:

1. Дульська В. І. Аналіз нових рекомендацій базельського комітету щодо регулювання капіталу банків / В. І. Дульська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – Вип. 35. – С. 266–271.
Dul's'ka, V. I. (2012) Analysis of the new recommendations of the Basel Committee on bank capital regulation, Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats', Sumy: DVNZ «UABS NBU», No. 35, pp. 266–271.
2. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи / Ж. М. Довгань // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1(10). – С. 224–229.
Dovhan', Zh. M. (2011) «Basel III» in ensuring the financial stability of the banking system, Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy, No. 1(10), pp. 224–229.
3. Сенищ П. М. Правові інструменти регулювання розвитку банківської діяльності в Україні / П. М. Сенищ // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 3. – С. 325–329.
Senysch, P. M. (2014) Legal instruments regulating the banking activity in Ukraine, Biznes-Inform, No. 3, pp. 325–329.
4. Запаранюк Т. Монетарні аспекти регулятивного впливу на економіку в умовах кризових явищ на світових фінансових ринках / Т. Запаранюк // Банківська справа. – 2010. – № 5. – С. 75–82.
Zaparanjuk, T. (2010) Monetary aspects of the regulatory impact on the economy in conditions of the crisis in global financial markets, Bankivs'ka sprava, No. 5, pp. 75–82.
5. Коваленко В. В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення : монографія / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 153 с.
Kovalenko, V. V., Cherkashyna, K. F. (2010) The capitalization of the banks, evaluation methods and ways of increasing, Sumy : DVNZ «UABS NBU», 153 p.
6. Дєєва Н. Е. Корпоративне управління і фінансовий ринок: проблеми теорії та практики : монографія / Н. Е. Дєєва ; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2011. – 446 с.
Dieieva, N. E. (2011) Corporate governance and financial market: problems of theory and practice, NAN Ukrainy: In-t ekonomiky prom-sti, Donets'k, 446 p.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
On Banks and Banking: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 r. № 2121-III [Online], available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
8. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
On approval of Instruction on regulation of banks in Ukraine: Postanova NBU vid 28.08.2001 r. № 368 [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
9. Міщенко В. Базель – III : нові підходи банківського регулювання / В. Міщенко, А. Незнамова // Вісник НБУ. – 2011. – № 1. – С. 4–9.

Mischenko, V., Nieznamova, A. (2011) Basel – III : new approaches to banking regulation, Visnyk NBU, No. 1, pp. 4–9.

10. Паулет Е. Негласна практика Базель – III: дані по банківській системі Канади та етичним банкам / Е. Паулет // Банки та банківські системи країн світу : зб. наук. праць ; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2011. – Т. 4. – № 3. – С. 85–92.

Paulet, E. (2011) Covert practice Basel – III: data on the banking system in Canada and ethical banks, Banky ta bankivs'ki systemy krain svitu: zb. nauk. prats' / Derzhavnyj vyschyj navchal'nyj zaklad «Ukrains'ka akademiia bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy», Sumy, Vol. 4, No. 3, pp. 85–92.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи : Закон України від 04.07.2014 р. № 1586-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>.

On amending some laws of Ukraine to prevent negative consequences for the stability of the banking system: Zakon Ukrainy vid 04.07.2014 r. № 1586-VII [Online], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>.

Цель. *Обобщение содержания международных правовых норм относительно банковского капитала, оценка возможностей их внедрения с учетом институциональных особенностей отечественного банковского сектора и разработка соответствующих мероприятий и предложений относительно усовершенствования нормативно-правовых актов национального регулятора.*

Методика. *В процессе исследования использованы такие методы: теоретическое обобщение, сравнительное правоведение, анализ и синтез, систематизация, графическая визуализация, обязательные экономические нормативы.*

Результаты. *Систематизированы ключевые правовые нормы международного стандарта Базель III: повышение минимальных требований к базовому капиталу, к капиталу первого уровня и к собственному капиталу, наличие защитного буфера консервирования и контрциклического буфера, усиление требований к компонентам базового капитала наивысшего качества; наличие пятилетнего переходного периода; уменьшение капитала банка на стоимость инвестиций в дочерние и финансовые организации, что снижает риски перекрестного владения. Разработаны мероприятия, которые будут создавать предпосылки для имплементации международных правовых норм относительно банковского капитала в отечественную практику: сокращение неэффективного капитала и увеличение ликвидности; реструктуризация бухгалтерских балансов для улучшения качества капитала, который обеспечивает эффективное управление ограниченными ресурсами; корректировка бизнес-моделей для создания гибких и оперативных структур с эффективным капиталом, высокой ликвидностью и дешевыми банковскими продуктами. Обоснованы рекомендации по усовершенствованию нормативно-правовых актов национального банковского регулятора.*

Научная новизна. *В основу имплементации международных правовых норм относительно банковского капитала положен учет дифференциальных различий в построении банковских систем разных стран, что требует разработки комплекса мероприятий, ориентированных на поэтапное внедрение стандартов Базель III, их согласование со стандартами Базель II и переход от механизмов тактического к стратегическому управлению капиталом банков, отвечающим реальным возможностям украинских банков.*

Практическая значимость. Полученные результаты направлены на повышение способности банковского сектора амортизировать внешние и внутренние шоки, связанные с финансовым и экономическим стрессом, что способно снизить риск распространения вторичных эффектов от финансового сектора на реальный сектор экономики. Практическая ценность результатов заключается в разработке рекомендаций относительно существенного пересмотра стратегии банковского планирования, в частности стратегии управления капиталом и снижения рисков банков, что будет содействовать устойчивому развитию банковской системы Украины.

Ключевые слова: международные правовые нормы, банковский капитал, проблемы, имплементация.

Objective. The generalization of international legal norms of bank capital, the capability of their implementation allow for institutional characteristics of the national banking sector and the development of appropriate measures and proposals to improve regulations of the national banking regulator.

Methods. The study used the following methods: theoretical synthesis, comparative law, analysis and synthesis, classification, graphical visualization, mandatory economic standards.

Results. The key law of international standard Basel III are systematized: increasing minimum requirements for common equity to Tier I capital and equity, the presence of a protective buffer conservation and counter-cyclical buffer, increased requirements for common equity components of the highest quality; the presence of a five-year transition period; reduce the cost of bank capital investments in subsidiaries and financial institutions, which reduces the risk of cross-ownership.

The measures that will create conditions for the implementation of international legal standards on bank capital in domestic practice: reducing inefficient capital and increase liquidity; restructure balance sheets to improve the quality of capital, ensuring effective management of limited resources; adjusting business 4 models to create a flexible and efficient operational structures of capital, high liquidity and low-cost banking products. The recommendations for improving regulations of the national banking regulator are grounded.

Scientific novelty. The basis of the implementation of international legal standards on bank capital entrusted consideration of differential differences in building banking systems of different countries requires the development of a set of measures aimed at the gradual implementation of Basel III, align the standards of Basel II and the transition from the tactical mechanisms to strategic management of banks capital taking into account the real possibilities of Ukrainian banks. Practical meaningfulness. The results of research will conductive to improve the banking sector's ability to amortize external and internal shocks of the financial and economic stress, and thus they can reduce the risks of secondary effects from the financial sector to the real economy. Practical value of results is to develop recommendations for a substantial revision of the banking strategy plans, including capital management strategy and to mitigate bank risks that contribute to sustainable development of the banking system of Ukraine.

Keywords: international legal norms, bank capital, problem, implementation.

УДК 332.1+336.6

Косова Т. Д., д-р екон. наук, проф.

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна, e-mail: mentor_ua@mail.ru

Стеблянко І. О., канд. екон. наук, доц.

Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна, e-mail: irinast23@mail.ru

ФІНАНСОВА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЕФЕКТИ МАСШТАБУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗТАШУВАННЯ

Kosova T. D., Dr. Sci. (Econ.), Prof.,

Donetsk National University of Economics and
Trade named after Mykhaylo Tugan-Baranovskiy,
Krivoy Rog, Ukraine, e-mail: mentor_ua@mail.ru

Steblianko I. O., Cand. Sci. (Econ)

Dnipropetrovsk national university Oles Honchar,
Dnipropetrovsk, Ukraine, e-mail: irinast23@mail.ru

FINANCIAL EFFECTIVENESS OF UKRAINIAN ENTERPRISES: THE EFFECTS OF SCALE AND GEOGRAPHICAL LOCATION

Мета. Удосконалення методичного підходу до оцінки фінансової результативності українських підприємств із погляду масштабів їх діяльності та територіального розташування, а також його апробація.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз і синтез, табличну візуалізацію, ренкінги, оцінку динаміки і структури, матричний підхід.

Результати. Проаналізовано дискусійні підходи до теоретичних аспектів оцінки фінансової результативності, проведено її порівняння з теорією фінансової ефективності. Надано критичну оцінку поглядів учених, які відстоюють важливість фінансового контролю і фінансового контролінгу для досягнення вказаних критеріїв. Систематизовано методичні підходи до оцінки фінансової результативності підприємств на основі індикаторів фінансового ринку, нечіткої логіки, моделювання економічної поведінки.

Обґрунтовано методичний підхід до оцінки фінансової результативності українських підприємств із погляду масштабів їх діяльності та територіального розташування, проведено його апробацію на основі офіційних даних сайту Державної служби статистики України. Аналітичні висновки проведеного дослідження зводяться до такого: значна концентрація фінансових результатів в окремих регіонах України, особливо в м. Києві; наявність системної кризи фінансів суб'єктів господарювання у 2014 р., яка проявляється в негативній динаміці та збитковості підприємств усіх регіонів і розмірів без винятку; наявність абсолютного потенціалу зростання великих та середніх підприємств і відносного потенціалу росту малих і мікропідприємств.

Наукова новизна. Основний науковий результат статті полягає в удосконаленні методичного підходу до оцінки фінансової результативності українських підприємств, який враховує ефекти їх масштабу й територіального розташування та